

XIV. LEÓ PÁPA ÜZENETE A BÉKE 59. VILÁGNAPJÁRA

2026. január 1.

*Béke mindnyájatokkal!
Egy fegyvertelen és lefegyverző béke felé*

„Béke veled!”

Ez az ősi köszöntés, amely sok kultúrában ma is jelen van, húsvét estéjén újra erővel telt meg a feltámadt Jézus ajkán. „Békesség nektek” (Jn 20,19.21) – ez az ő igéje, amellyel nem pusztán jókívánságot közöl, hanem azokban, akik befogadják, és ezáltal az egész valóságban, maradandó változást hoz létre. Ezért az apostolok utódai nap mint nap, a világ minden részén hangot adnak a legcsendesebb forradalomnak: „Békesség nektek!” Már attól az estétől kezdve, amikor Róma püspökévé választottak, bele kívántam illeszteni köszöntésemet ebbe a közös igehirdetésbe. És újfent megerősítem: ez a feltámadt Krisztus békéje, fegyvertelen és lefegyverző, alázatos és kitartó béke. Istentől ered, aki mindnyájunkat feltétel nélkül szeret.¹

A feltámadt Krisztus békéje

Aki legyőzte a halált és ledöntötte az emberek közötti válaszfalakat (vö. Ef 2,14), az a Jó Pásztor, aki életét adja a nyájért, és akinek sok juha van az akol kerítésén túl is (vö. Jn 10,11.16): ő Krisztus, a mi békességünk. Az ő jelenléte, ajándéka és győzelme tükröződik sok tanúságtevő kitartásában, akik által Isten műve folytatódik a világban, sőt az idők sötétségében egyre érzékelhetőbbé és fényesebbé válik.

A sötétség és a világosság közötti ellentét ugyanis nem pusztán bibliai kép annak a vajúdásnak a leírására, amelyből egy új világ születik: olyan tapasztalat, amely átjár és megrendít bennünket azokkal a megpróbáltatásokkal kapcsolatban, amelyekkel történelmi körülményeink között szembesülünk. A világosság meglátása és a benne való hit szükséges ahhoz, hogy ne süllyedjünk el a sötétségben. Ez olyan követelmény, amelynek megélésére Jézus tanítványai sajátos és kiváltságos módon meghívást kaptak, de sok úton elér minden ember szívéhez is. A béke létezik, bennünk akar lakni; szelíd erejével képes megvilágítani és kitágítani az értelmet, ellenáll az erőszaknak és legyőzi azt. A lélegzete az örökkévalóság: míg a rossznak azt kiáltjuk: „elég”, a békének azt suttojuk: „örökre”. Ebbe a távlatba vezetett be bennünket a Feltámadott. Ebben az előérzetben élnek a béke munkásai, akik mint éjjeli őrök az éjszakában a Ferenc pápa által

¹ Vö. *Urbi et Orbi* áldás és első köszöntés a Szent Péter-bazilika erkélyéről (2025. május 8.)

„darabokban zajló harmadik világháborúnak” nevezett drámában is ellenállnak a sötétség fertőzésének.

Ennek ellenkezője, vagyis a világosság elfelejtése sajnos lehetséges: ekkor elveszítjük a valóságérzékünket, és engedünk a világ részleges és torz ábrázolásának, a sötétség és a félelem jegyében. Ma nem kevesen vannak olyanok, akik valóságosnak nevezik a reményt nélkülöző narrációkat, melyek vakságukban nem látják mások szépségét, és megfedkeznek Isten kegyelméről, amely mindig ott munkálkodik az emberek szívében, még ha a bűn meg is sebezte. Szent Ágoston arra buzdította a keresztényeket, hogy felbonthatatlan barátságot kössenek a békével, hogy azt lelkük mélyén megőrizzék és ragyogó melegét mindenfelé sugározhassák. Így írt közösségének: „Ha másokat a békéhez akartok vonzani, először magatokban legyen meg; mindenekelőtt legyetek szilárdak a békében. Ahhoz, hogy másokat lángra gyújtsatok, nektek magatokban kell hordoznotok a meggyújtott világosságot.”²

Kedves testvéreim! Akár megvan bennünk a hit ajándéka, akár úgy érezzük, hogy nincs, nyíljunk meg a béke előtt! Fogadjuk be és ismerjük fel, és ne gondoljuk, hogy távol van és lehetetlen elérni. Mielőtt cél lenne, a béke először is jelenlét és út.

Még ha bennünk és körülöttünk ellenállásba ütközik is, őrizzük meg, mint vihar által fenyegetett kis lángot, nem feledve azok nevét és történetét, akik tanúságot tettek róla. A béke olyan alapelv, amely vezeti és meghatározza döntéseinket. Még ott is, ahol csak romok maradtak, és ahol a kétségbeesés elkerülhetetlennek tűnik, ma is találunk olyanokat, akik nem feledkeztek meg a békéről. Ahogyan húsvét estéjén Jézus belépett abba helyiségbe, ahol a megrettent és csüggedt tanítványok tartózkodtak, úgy hatol át ma is a feltámadt Krisztus békéje ajtókon és akadályokon a róla tanúságot tevők hangján és arcán keresztül. Ez az az ajándék, amely lehetővé teszi, hogy ne feledkezzünk meg a jóról, hogy győztesként ismerjük fel, és hogy újra meg újra és együtt azt válasszuk.

Fegyvertelen béke

Nem sokkal elfogatása előtt, egy igen bizalmas helyzetben Jézus így szólt azokhoz, akik vele voltak: „Békességet hagyok rátok. Az én békémet adom nektek. Nem úgy adom nektek, ahogy a világ adja” – és azonnal hozzátette: „Ne nyugtalankodjék a szívetek, s ne csüggedjen” (Jn 14,27). A nyugtalanság és a félelem bizonyára arra az erőszakra vonatkozott, amely hamarosan rázúdult. Mélyebb értelemben azonban az evangéliumok nem rejtik el, hogy a tanítványokat Jézus erőszakmentes válasza botrányoztatta meg: olyan útra utalt, amelyet Pétertől kezdve mindannyian vitattak, de amelyen a Mester mindvégig az ő követésére hívta őket. Jézus útja ma is nyugtalanságot és félelmet kelt. És ő határozottan megismétli azoknak, akik meg akarják védeni: „Tedd hüvelyedbe kardodat” (Jn 18,11; vö. Mt 26,52). A feltámadt Jézus békéje fegyvertelen béke, mert küzdelme is fegyvertelen volt, meghatározott történelmi, politikai és társadalmi körülmények között. Erről az újdonságról a keresztényeknek együtt, prófétai módon kell tanúságot tenniük, emlékezve azokra a tragédiákra, amelyeknek túl sokszor váltak bűnrészeseivé. Az utolsó ítéletről szóló nagy példabeszéd arra hívja a keresztényeket, hogy ezt tudatosítva irgalmasságot gyakoroljanak (vö. Mt 25,31–46). Ebben testvérekre találunk azokban, akik más utakon járva ugyan, de képesek voltak meghallani mások fájdalmát, és belső szabadságra jutottak az erőszak hazugságával szemben.

² SZENT ÁGOSTON: *Háromszázötvenhetedik beszéd*, 3.

Bár ma sem kevesen vannak, akiknek szíve kész a békére, az események egyre bizonytalanabb menete miatt mégis nagy tehetetlenségérzés keríti hatalmába őket. Már Szent Ágoston is rámutatott egy különös paradoxonra: „Nem nehéz birtokolni a békét. Legfeljebb dicsérni nehéz. Ha dicsérni akarjuk, olyan képességekre van szükségünk, amelyek talán nincsenek meg bennünk; keressük a megfelelő gondolatokat, mérlegeljük a szavakat. Ha viszont birtokolni akarjuk, ott van, karnyújtásnyira, és minden fáradság nélkül a miénk lehet.”³

Amikor a békét távoli eszményként kezeljük, végül nem fogjuk botrányosnak tartani, ha megtagadják, sőt azt sem, hogy a béke eléréséért háborút vívjanak. Úgy tűnik, hiányoznak a megfelelő gondolatok, a mérlegelt szavak, annak képessége, hogy kimondjuk: a béke közel van. Ha a béke nem megélt valóság, amelyet őrizni és ápolni kell, az agresszivitás elterjed a családban és a közéletben egyaránt. Az állampolgárok és az országok vezetői közötti kapcsolatot illetően odáig juthatunk, hogy bűnnek tekintjük, ha valaki nem készül fel eléggé a háborúra, a támadások visszaverésére, az erőszakra adandó válaszra. A jogos önvédelem elvén messze túlmenően ez a konfrontatív logika politikai szinten az egész világot érintő destabilizáció legaktuálisabb tényezője, amely napról napra egyre drámaibbá és kiszámíthatatlanabbá válik. Nem véletlen, hogy a katonai kiadások növelésére irányuló ismételt felhívásokat és az ezekből fakadó döntéseket sok kormány a másik fél veszélyességével indokolja. A hatalom elrettentő ereje, különösen a nukleáris elrettentés, egy olyan, népek közötti kapcsolat irracionalitását testesíti meg, amely nem a jogon, az igazságosságon és a bizalmon, hanem a félelmen és az erő uralmán alapul. „Az emberiség ennek folytán – ahogyan saját korában Szent XXIII. János írta – egy vihar lidércnyomása alatt él, mely vihar elképzelhetetlen pusztítással minden pillanatban kitörhet. S miután a fegyverek megvannak, bármennyire nehéz is feltételezni, hogy akadjanak emberek, akik egy háború pusztításának és szenvedéseinek a felelősségét magukra vegyék, nincs kizárva, hogy egy előre nem látott és ellenőrizhetetlen tény meggyújthatja azt a szikrát, mely elindítja a hadi gépezetet.”⁴

2024 folyamán a világ katonai kiadásai 9,4%-kal nőttek az előző évhez képest, megerősítve a tíz éve megszakítás nélkül tartó tendenciát, és elérve a 2718 milliárd dollárt, ami a világ GDP-jének 2,5%-a.⁵ Mindezen túlmenően ma az új kihívásokra – az újrafelfegyverzés hatalmas gazdasági erőfeszítése mellett – az oktatáspolitikai újrachangolásával is válaszolni kívánnak: a huszadik században kialakult tudatosságot őrző, a milliányi áldozatról nem megfélemlítő emlékezetkultúra helyett olyan kommunikációs kampányokat és oktatási programokat mozdítanak elő az iskolákban, az egyetemeken és a médiában, amelyek a fenyegetettség érzetét terjesztik, továbbá a védelemnek és a biztonságnak pusztán fegyveres felfogását közvetítik.

Mindazonáltal „aki igazán szereti a békét, az a béke ellenségeit is szereti.”⁶ Szent Ágoston ezekkel a szavakkal buzdított arra, hogy ne romboljuk le a hidakat, és ne rögzüljön bennünk a szemrehányás hangneme, hanem inkább a meghallgatás és – amennyire lehetséges – a másik érveivel való találkozás útját válasszuk. Hatvan évvel ezelőtt a II. Vatikáni Zsinat annak tudatában zárult le, hogy sürgető párbeszédre van szükség az Egyház és a kortárs világ között. A *Gaudium et spes* lekipásztori konstitúció a hadviselés

³ Uo. 1.

⁴ XXIII. JÁNOS PÁPA: *Pacem in terris* enciklika az igazságon, igazságosságon, szereteten és szabadságon felépítendő békéről a nemzetek között (1963. április 11.), 60.

⁵ Vö. STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE: *SIPRI Yearbook 2025: Armaments, Diasarmament and International Security*, Oxford, 2025.

⁶ SZENT ÁGOSTON: *Háromszázötvenhetedik beszéd*, 1.

fejlődésére hívta fel a figyelmet: „A modern háború különleges veszedelme abban áll, hogy azoknak, akik a legújabb tudományos fegyverek birtokában vannak, mintegy alkalmat kínál ilyen bűncselekmények elkövetésére, és kérlelhetetlen következetességgel képes belehajszolni az emberek akaratát az egyre iszonyúbb döntésekbe. Annak érdekében tehát, hogy ez a jövőben soha többé ne történhessen meg, a földkerekség egybegyűlt püspökei kérve kérnek mindenkit, elsősorban a nemzetek kormányzóit és a katonai vezetőket, hogy állandóan gondoljanak arra az óriási felelősségre, mely Isten és az egyetemes emberiség színe előtt terheli őket.”⁷

Miközben megismétljük a zsinati atyák felhívását, és a párbeszéd útját minden szinten a leghatékonyabb eszköznek tartjuk, megállapítjuk, hogy a további technológiai fejlődés és a mesterséges intelligencia katonai alkalmazása gyökeresen kiélezte a fegyveres konfliktusok tragikus helyzetét. Sőt, a politikai és katonai vezetők felelősség alóli kibújásának folyamata is kirajzolódik, mivel az emberek életéről és haláláról való döntéseket egyre növekvő mértékben gépeknek „delegálják”. Ez egy példa nélküli pusztítást végző spirál, mely lerombolja azt a jogi és filozófiai humanizmust, amelyen minden civilizáció nyugszik, és amely azt védelmezi. Fel kell tárnunk és meg kell nevezni azokat az óriási magán gazdasági és pénzügyi érdekcsoportokat, amelyek ebbe az irányba sodorják az államokat; de mindez nem elég, ha egyúttal nem segítjük elő a lelkiismeret és a kritikus gondolkodás ébredését. A *Fratelli tutti* enciklika Assisi Szent Ferencet állítja elénk mint ennek az ébredésnek a példáját: „A korabeli, őrtornyokkal és várfalakkal teli világban a városok a gazdag családok között dúló véres háborúk színterei voltak, miközben a perifériára kirekesztettek nyomortanyáinak száma egyre növekedett. Ferenc elsajátította a valódi békét, megszabadult a vágytól, hogy másokon uralkodjék, egy lett az utolsók közül, és harmóniában akart élni mindenkivel.”⁸ Ez olyan történet, amely bennünk akar folytatódni, és amely megköveteli, hogy erőinket egyesítve járuljunk hozzá a lefegyverző békéhez, amely az evangéliumi nyitottságból és alázatból születik.

Lefegyverző béke

A jóság lefegyverző. Talán ezért lett Isten gyermekké. A megtestesülés misztériuma, mely leereszkedésének legnagyobb fokát az alvilágba való alászállásban éri el, egy fiatal anya méhében kezdődik, és a betlehemi jászolban nyilvánul meg. „Békesség a földön” – éneklük az angyalok, s ezzel egy védelem nélküli Isten jelenlétét hirdetik, akinek az emberre irányuló szeretetét az emberiség csak akkor fedezheti fel, ha gondoskodik róla (vö. Lk 2,13–14). És talán éppen az talál bennünket szíven (vö. ApCsel 2,37), ha gyermekeinkre, a gyermekekre és a hozzájuk hasonlóan törekeny emberekre gondolunk. Ezzel kapcsolatban tiszteletreméltó elődöm azt írta, hogy „az emberi törekenységnek megvan az az ereje, hogy tisztábban láttassa velünk, mi maradandó és mi mulandó, mi az, ami életet ad, és mi az, ami megöl. Talán ezért vagyunk hajlamosak tagadni a határainkat és elkerülni a törekeny és sebzett embereket: megkérdőjelezhetik azt az irányt, amelyet egyénként és közösségként választottunk.”⁹

XXIII. János vetette fel először az átfogó leszerelés perspektíváját, amely csak a szív és az értelem megújulása által valósítható meg. A *Pacem in terris* enciklikában így írt: „El kell ismerni, hogy a háborús célokra szolgáló fegyverkezés megállítása, tényleges

⁷ II. Vatikáni Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció az Egyházzal a mai világban (1965. december 7.), 80.

⁸ FERENC PÁPA: *Fratelli tutti* enciklika a testvériségről és a társadalmi barátságról (2020. október 3.), 4.

⁹ FERENC PÁPA: Levél a *Corriere della Sera* napilap főszerkesztőjének (2025. március 14.)

csökkentése és még inkább teljes kiküszöbölése lehetetlen vagy majdnem lehetetlen, ha ezzel egyidejűleg nem haladunk egy átfogó leszerelés felé; vagyis ha nem szereljük le a lelkeket is, őszintén törekedve arra, hogy megszüntessük bennük a háborús pszichózist. Ez azt jelenti, hogy a béke eddigi kritériumát, mely a fegyverek egyensúlyán alapult, váltsa fel az az elv, mely szerint az igazi béke csak a kölcsönös bizalomra épülhet. Mi hisszük, hogy ez olyan cél, amelyet el lehet érni, mert a józan ész követelménye, mindenki legmélyebb vágya és mérhetetlenül hasznos.”¹⁰

Ez olyan alapvető szolgálat, amelyet a vallásoknak a szenvedő emberiségnek kell nyújtaniuk, és őrten kell állniuk, hiszen egyre gyakrabban kísérlük meg a gondolatokat és a szavakat fegyverré átalakítani. A nagy spirituális hagyományok – csakúgy, mint az értelem helyes használata – arra indítanak bennünket, hogy lépjünk túl a vérségi vagy az etnikai kötelékeken, azokon a testvéri kötelékeken, amelyek csak a hasonlót ismerik el, a különbözöt pedig elutasítják. Ma látjuk, hogy ez korántsem magától értetődő. Sajnos egyre inkább része korunknak, hogy a hit szavait belerángatják a politikai küzdelmekbe, megáldják a nacionalizmust, és vallási módon igazolják az erőszakot és a fegyveres harcot. A hívőknek – mindenekelőtt életükkel – aktívan meg kell cáfolniuk ezeket az istenkáromlásokat, melyek elhomályosítják Isten szent nevét. Ezért a cselekvés mellett minden eddiginél szükségesebb az imádság, a spiritualitás, az ökumenikus és a vallásközi párbeszéd ápolása – ezek a béke útjai, valamint a hagyományok és kultúrák közötti találkozás nyelvei. A világon mindenhol arra vágnak, hogy „minden közösség a »béke otthona« legyen, ahol a párbeszéd révén az emberek megtanulják megelőzni az ellenségeskedést, ahol igazságosan élnek, és a megbocsátást gyakorolják”.¹¹ Ma különösen is szükséges megmutatni – figyelmes és termékeny lelkipásztori kreativitás révén –, hogy a béke nem utópia.

Ugyanakkor ez nem vonhatja el az emberek figyelmét a politikai dimenzió fontosságáról. Mindazok, akik a legmagasabb és legfelelősségteljesebb közéleti tisztségeket töltik be, „alaposan fontolják meg a politikai közösségek közötti kapcsolatok világszintű, békés újrendezésének kérdését: egy olyan újrendezést, amely a kölcsönös bizalomra, a tárgyalások őszinteségére és a vállalt kötelezettségekhez való hűségen alapul. Egészen addig vizsgálják a kérdést, amíg fel nem ismerik azt a pontot, ahonnan el lehet indulni a tisztességes, tartós és termékeny megállapodások felé.”¹² Ez a diplomáciának, a közvetítésnek és a nemzetközi jognak a lefegyverző útja, amelyet sajnos a nagy nehézségek árán elért megállapodások egyre gyakoribb megsértése cáfol meg, olyan helyzetben, amely inkább a nemzetek fölötti intézmények megerősítését, nem pedig azok legitimitásának aláásását igényelné.

Ma az igazságosság és az emberi méltóság minden eddiginél inkább ki van téve a legerősebbek közötti változó erőviszonyoknak. Hogyan lehet a destabilizáció és a konfliktusok korát úgy megélni, hogy megszabaduljunk a rossztól? Ösztönözni és támogatni kell minden olyan spirituális, kulturális és politikai kezdeményezést, amely életben tartja a reményt, ellensúlyozva olyan fatalista szemléletmódok terjedését, „amelyek mintha névtelen és személytelen erők, továbbá az emberi akarattól független

¹⁰ XXIII. JÁNOS PÁPA: *Pacem in terris* enciklika az igazságon, igazságosságon, szereteten és szabadságon felépítendő békéről a nemzetek között (1963. április 11.), 61.

¹¹ *Beszéd az Olasz Püspöki Konferencia tagjaihoz* (2025. június 17.).

¹² XXIII. JÁNOS PÁPA: *Pacem in terris* enciklika az igazságon, igazságosságon, szereteten és szabadságon felépítendő békéről a nemzetek között (1963. április 11.), 63.

struktúrák termékei volnának”.¹³ Mert ha „a korlátlan uralom és irányítás megszerzésének legjobb módja a kétségbeesés és az állandó bizalmatlanság felkeltése – akár egyes értékek védelmének álarca alatt is”¹⁴, akkor ezzel a stratégiával szembe kell állítani az öntudatos polgári társadalmak fejlődését, a felelős társulási formákat, az erőszakmentes részvétel tapasztalatait, a helyi és szélesebb körű helyreállító igazságosság gyakorlatait. Már XIII. Leó világosan hangsúlyozta a *Rerum novarum* enciklikában: „Saját erői elégtelenségének megtapasztalása arra inti és ösztönzi az embert, hogy mások segítő erejével társuljon. A Szentírásban olvassuk: »Jobban járnak, akik ketten vannak, mint a magányos, mert fáradozásuk meghozza jutalmát. Ha elestek, az egyik a másikat fölsegítheti. De jaj a magányosnak: ha elesik, nincs senki, aki fölsegítené« (Préd 4,9–10). És: »Erős vár a testvér, aki segít testvérén« (Péld 18,19).”¹⁵

Adja Isten, hogy ez legyen az egyik gyümölcse a remény jubileumának, amely emberek millióit ösztönözött arra, hogy újra zárandokként ismerjék fel magukat, és hogy elindítsák önmagukban a szív, az értelem és az élet lefegyverzését, amelyre Isten nem késlekedik válaszolni ígéreteinek teljesítésével: „Ő tart majd ítéletet a nemzetek között, és igazságot szolgáltat számtalan népnek. Ők meg ekevassá kovácsolják kardjukat és lándzsájukat szőlőmetsző késsé. Nemzet nem emel kardot nemzet ellen, és nem tanul többé hadviselést. Jákob háza, gyertek, járjunk az Úr világosságában” (Iz 2,4–5).

Kelt a Vatikánban, 2025. december 8-án.

XIV. Leó pápa

¹³ XVI. BENEDEK PÁPA: *Caritas in veritate* enciklika az ember teljes értékű fejlődéséről szeretetben és igazságban (2009. június 29.), 42.

¹⁴ FERENC PÁPA: *Fratelli tutti* enciklika a testvériségről és a társadalmi barátságról (2020. október 3.), 15.

¹⁵ XIII. LEÓ PÁPA: *Rerum novarum* enciklika a munkások helyzetéről (1891. május 15.), 37.